

EDUCAȚIA ȘI VIITORUL LA MIRCEA MALIȚA

RADU CUPCEA*

Strălucit student și profesor al Universității din București, cu un simț al diplomației întărit de dictonul ardelenesc „Nu duci războaie pe care nu le poți câștiga”¹, Mircea Malița ajunge datorită perseverenței, împrăjurilor și calităților speciale pe care le posedă, unul din cei mai importanți diplomați români din a doua jumătate a secolului XX. A avut capacitatea să transforme întâmplarea de a face parte din aceeași delegație cu Mihail Sadoveanu, la o conferință internațională dedicată păcii la Paris, într-o tradiție a avansării în funcții tot mai onorante și însoțite de provocări. Compromisul, simțul realității, cunoașterea propriilor limite l-au ajutat să transpună teoriile culese din cărți în practica diplomatică de care România avea nevoie atunci ca întotdeauna.

Procedează la fel când i se încredințează funcția de Ministru al Învățământului. Transformă scurta perioadă pe care o consideră „pură întâmplare”² într-o mare oportunitate a reformei și deschiderii către inovație. Meritul său constă în asigurarea tranziției învățământului economic românesc de la teoretizare excesivă la mai multă practică, cu introducerea de noi discipline privind computerele, reformă în rețelele matematice, înființarea de catedre noi, unde limbi străine ca franceza, engleza, germana și italiana se alătură limbii ruse. În cazul său și al ilustrului savant care i-a folosit drept model – Spiru Haret – distingem o grijă aparte pentru învățământ, o gândire profundă, „O disciplină totală, neimpusă. O autonomie completă. Fără influență politică sau de orice fel”³. Absorbit de matematică, informatică și studiul sistemului de educație, prevestește schimbări majore pentru noul mileniu încă din anul 1969, când publică lucrarea *Cronica Anului 2000*.

Este uimitor cât de multe predicții din lucrare se adevăresc. Iată câteva: „Uniformizarea învățământului e o prejudecată pe care revoluția educației o va lichida. Caracterul funcțional va fi predominant, cel descriptiv aproape desființat. În laboratoare se va sta cât se stă astăzi în clase, și invers. La lucrări practice se va participa cât se participă azi la cursuri, și invers. Învățământul va fi, în raport cu situația anterioară, individualizat”⁴.

* Asistent de cercetare drd. la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu” al Academiei Române.

¹ Mircea Malița, *Secolul meu scurt*, București, Editura RAO, 2015, p. 147.

² *Ibidem*, p. 448.

³ Mircea Malița, *Să-mi cânti cobzar bătrân ceva*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu”, 2016, p. 56.

⁴ Mircea Malița, *Cronica Anului 2000*, București, Editura Politică, 1969, p. 33.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XIV, 1, pp. 89–92, București, 2017.

Practic, preocupările pentru viitor și dezvoltare se disting printr-o gândire prospectivă axată pe logică, cu multiple argumente și o marjă de eroare firească, cu ajutorul cărora autorul anticipa foarte bine evoluția tehnologică și necesitatea adaptării sistemelor de educație la cerințele noului mileniu. State precum Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda, au înțeles tendința și se află în plin proces de implementare și testare a noului sistem de educare. În Finlanda a început să dea roade substanțiale. În România s-au făcut eforturi întrerupte și scurte, iar rezultatele întârzie să apară sau se produc mult prea lent pentru o piață globală în care fulminantele transformări tehnologice nu așteaptă. Se impune adoptarea unei noi paradigme educaționale pentru țară și pentru alte state aflate în aceeași situație cu ea. Mircea Malița nu a încetat să propună.

Academicianul este optimist, iar când optimismul i se diminuează apelează la imaginație. Critică principiul conform căruia profesorul stă în fața elevilor și îi educă. Invalidează această metodă eficientă în trecut, dar care a devenit depășită în prezent. Individul devine acum subiect unic al învățării. „Toate uneltele, metodele, motivațiile și capacitatea de a învăța”⁵ trec la nivelul individual. Întrebarea este *ce vrei să faci?*, iar raționamentul îl direcționează pe elev spre profesie. Urmează *ce poți să faci?*, iar companiile atrag și asimilează tocmai indivizii cu acele capacități de care au nevoie. Această schimbare pornește din faptul că atât educația la scară largă cât și educația științifică sau tehnologică au devenit, relativ recent, centrate pe competitivitate. Actuala organizare școlară nu mai suportă schimbările rapide și cerințele pieței muncii. Cunoștințele și capacitățile necesare pentru rezolvarea problemelor care se ivesc în societate sunt bazate pe cunoaștere și deprinderea de a lua decizii. Există o recunoaștere larg răspândită asupra faptului că elevii trebuie pregătiți pentru o economie care se bazează foarte mult pe știință, tehnologie și inovare.

Mircea Malița depistează, tratează și propune un concept în care legătura dintre învățare și muncă este indispensabilă. În raportul elaborat pentru Clubul de la Roma, *Dubla spirală a învățării și a muncii*, alături de Orio Giarini, amendează limitarea educației la clasicele curricula și discipline ale științei. Semnalează sistemului educațional câteva schimbări urgente preluate ulterior în paradigmele pentru dezvoltarea învățământului românesc. Prima constă în curriculumul personalizat. Acesta devine personalizat datorită elevului și computerului său. „Computerul deține lista tuturor disciplinelor și metodelor de cercetare posibile și indică singur, printr-un proces modular, cele cerute de un subiect dat, cum ar fi pregătirea pentru o anumită profesiune”⁶. Are loc învățarea personalizată „care este concepută pentru nevoile particulare ale unui singur student”⁷. Visul de veacuri devine posibil datorită modelului abstractizat de învățare doar dacă e susținut de digitalizare. România are o șansă. O dată pentru că a fost din timp alertată de

⁵ Mircea Malița, „Studiul minții și sistemul educației”, *Revista de Științe Politice și Relații Internaționale*, XI, 2014, pp. 41-44, disponibil la: <http://revista.ispri.ro/wp-content/uploads/2012/09/41-44-Mircea-Malita.pdf>

⁶ *Idem*.

⁷ Michael B. Horn, Heather Stacher, *Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools*, Jossey-Bass, apud Michael B. Horn, *Finding 'personalized learning' and other edtech buzzwords on the Gartner Hype Cycle*, disponibil la: <http://www.christenseninstitute.org/blog/finding-personalized-learning-edtech-buzzwords-gartner-hype-cycle/>

gândirea, studiile și măsurile administrative ale domnului Malița, a doua pentru că deține o infrastructură de internet relativ nouă și cu o viteză medie ce se situează peste statele din Europa Occidentală⁸.

Cu toate acestea, învățatorul în concepția domnului Malița nu trebuie marginalizat. Doar e nevoie să renunțe la tablă, cărți și caiete în favoarea rolului de coordonator care se asigură de bunele condiții pentru elevii ce învață de pe dispozitive software. Numai că visul unui program realizat de elev, după cum autorul îl numește într-un articol de-al său, nu poate fi implementat fără să scadă semnificativ cifra ce desemnează calculatoare insuficiente sau necorespunzătoare pentru procesul de învățământ. Conform unui studiu din 2013 aceasta se situa la 75,8%⁹ în România. De aceea avem nevoie de o abordare hotărâtă și dedicată domeniului. O reformă, ar spune unii. Malița sugerează o reformă continuă, „o preocupare permanentă a sistemului ce se produce în doze necesare zilnic, sub semnul continuității”¹⁰. Așa cum și-a dedicat dumnealui în doze zilnice viața pentru o Românie mai dezvoltată și mai bine văzută.

Pe de altă parte, a doua schimbare e legată de modularizare. În viziunea lui Mircea Malița „științele sunt dependente unele de altele pentru a putea progresa”¹¹. Se recomandă depășirea vechii forme de clasificare a disciplinelor științifice stabilită încă din secolul al XIX-lea. Granița strictă a independenței disciplinelor a fost înlăturată în momentul când au trebuit să coopereze pentru a crea o rachetă, de exemplu. Și-au împrumutat metode de cercetare unele de la altele. Au intrat într-un soi de cooperare.

Conceptul domnului academician despre studiul minții și învățare nu sugerează comasarea disciplinelor de studiu la universitate, ci multiplicarea lor odată cu preocupările studentului. Cum face asta? Prin module. Studentul va elabora programe pentru satisfacerea propriilor nevoi apelând la module. Modulul e definit drept o unitate completă a materialului didactic, la care pot fi adăugate și alte unități pentru realizarea unor obiective mai ample sau de mai lungă durată¹². Universitățile le pun la dispoziție un meniu larg de module ca ei să poată învăța cu pași mici și să se aplece mai mult asupra temelor care îi interesează. Modelul este practicat pentru educația non-formală unde un subiect poate fi abordat cu metode din științele sociale generale, economie, drept, științe politice și administrative sau informatică. Introducerea modulelor nu e o propunere în premieră, dar aprecierea pentru deschiderea către metoda învățării prin căutare și anticipare a domnului Malița trebuie remarcată.

⁸ Raportul de date statistice al Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, 2016, disponibil online la: https://statistica.ancom.org.ro:8000/sscpds/public/files/130_ro

⁹ Teaching And Learning International Survey. Result an international perspective on teaching and learning. p. 289, disponibil online la: <http://www.mecd.gob.es/dctm/inee/internacional/talis2013/-talis-2014-eng-full-11-ebook.pdf?documentId=0901e72b819dbfd7>

¹⁰ Mircea Malița, Călin Georgescu, *România după criză. Reprofesionalizarea*, București, Editura Compania, 2010, p. 278.

¹¹ Orio Giarini, Mircea Malița, *Dubla spirală a învățării și a muncii*, București, Editura Comunicare.ro, 2005, p. 34.

¹² *Ibidem*, p. 59.

Și grija dumnealui pentru educație nu se încheie aici. Comportamentul de om de stat nu i-a dispărut chiar dacă nu mai ocupă un post de aproape două decenii. Propune și își dorește ca oamenii să aibă acces la educație toată viața (*Lifelong learning*). Asta ar însemna extinderea cu 20 de ani a speranței de viață productivă a generațiilor adulte. O estimare promițătoare.

În fine, diplomatul și profesorul Mircea Malița face parte dintr-o generație de diplomați remarcabili. Pentru diplomația românească a însemnat o legendă a deceniului deschiderii, pentru educație un mare câștig. Perioada petrecută la Ministerul Învățământului o putem intitula *Deschidere către viitor și uși primitoare*. Spun asta pentru că a fost întotdeauna un om profund preocupat de educație și viitor. El leagă viitorul oricărei generații de felul în care procesul de învățare are loc în prezent. Susține și promovează modelul lui Spiru Haret – adaptat la condițiile din prezent – pentru reforma școlii românești și, cu mult tact, ne convinge de necesitatea unui raport invers proporțional a experienței în fața teoriei. Anticipează schimbarea societății, evoluția cunoașterii, viteza informației, apoi prescrie sistemului educațional mondial, aflat într-o criză continuă, câteva soluții ce constau într-o strânsă legătură dintre învățare și muncă.

BIBLIOGRAFIE

- Michael B. Horn, Heather Staker, *Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools*, Jossey-Bass, 2014;
- Mircea Malița, Călin Georgescu, *România după criză. Reprofesionalizarea*, București, Editura Compania, 2010;
- Mircea Malița, *Cronica Anului 2000*, București, Editura Politică, 1969;
- Mircea Malița, *Să-mi cânti cobzar bătrân ceva*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu”, 2016;
- Mircea Malița, *Secolul meu scurt*, București, Editura RAO, 2015;
- Mircea Malița, „Studiul minții și sistemul educației”, *Revista de Științe Politice și Relații Internaționale*, XI, 2014, pp. 41-44;
- Raportul de date statistice al Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, 2016;
- Orio Giarini, Mircea Malița, *Dubla spirală a învățării și a muncii*, București, Editura Comunicare.ro, 2005;
- Teaching And Learning International Survey. Result an international perspective on teaching and learning. p. 289, disponibil online la: <http://www.meecd.gob.es/dctm/inee/internacional/talis2013/-talis-2014-eng-full-11-ebook.pdf?documentId=0901e72b819dbfd7>